

չկրնար իր կամքովը մէկուն հետ պատերազմ բանալ կամ հաշտութիւն ընել : Վերմանական դաշնակցութիւնը ընդհանուր ժողովով որոշած է 1822 ին, որ ամէն տէրութիւն իր բնակչաց շատութեանը համեմատ՝ 100ին 1 զինուոր տայ՝ պատերազմի ատեն . իսկ խաղաղութեան ժամանակ 200ին 1 . և ասոնց ամէնուն գլխաւոր մէկ սպարապետ մը որոշողը ընդհանուր ժողովը պիտի ըլլայ : Խաղաղութեան ատեն Ղաթրիային տուած զօրքն է 94,800 հոգի , Բրուսիայինը 79,234 . մէկալններն ալ իրենց մեծութեանը համեմատ . բոլորը մէկէն 303,484 հոգի :

Վերմանական դաշնակցութեան մէջ խիստ առաջ դնացած են արհեստները . գրեթէ քաղաք չկայ որ մէկ երկու երեւելի գործարաններ չունենայ : Ա՛յ աճառականութիւնն ալ շատ ծաղկած է , բայց այլեւայլ տէրութիւններուն իրարմէ տարբերօրէնքներ ու տուրքեր ունենալուն համար՝ դժուարութեան կը բանի : Բոլոր դաշնակցութեան մայրաքաղաքն է Ֆրանքֆորթ Սայն գետին վրայ , վասն զի հոն կը լլայ ընդհանուր ժողովը , և օտար տէրութեաց դեսպաններն ալ հոն կը նստին . իսկ երկրին բոլոր բնակիչներն են գրեթէ 35,000,000 : Վերմանական դաշնակցութեան 39 տէրութիւններուն 35 հատը միապետական կըսեպուն . իսկ չորսը հասարակապետութիւն , քի 1 ուպեք , Ֆրանքֆորթ , Պրեմա և Համպուրկ : Սենք հոս Համպուրկին պատկերը դնելով աս քաղաքիս վրայ քիչ մը աւելի տեղեկութիւն տանք :

Համպուրկ քաղաքը Ալպա գետին վրայ շինած է , ու Վերմանիայի էն վաճառաշաքաղաքն է . 1813ին ու 1814ին պատերազմներուն պատճառաւ բնակիչները հազիւ 60,000 հոգի մնացեր էին . իսկ հիմա նորէն շատցած են , ու 122,000էն աւելի կը համարուին : Վաղքին հին կտորին փողոցները նեղ ու աղտոտ են , տներն

ալ անկանոն ու գոթացի ձեւով շինուած ըլլալուն համար՝ խիստ ազեղ կերէնան . բայց նոր կտորը շատ գեղեցիկ ու զարդարուն է՝ լայն փողոցներով ու զուարճալի զբօսարաններով : Այլեղեցիներուն մէջ ամէնէն գեղեցիկն է սուրբ Սիքայէլ , որ խիստ բարձր զանգակատուն ունի , տալին ալ ընդարձակ գետնափոր տեղուանք : Սուրբ Արկողայոս եկեղեցւոյն մէջ երգեհոն մը կայ որ Ալբրուայի էն մեծ երգեհոններուն մէկն է : Շատ երեւելի շէնք է նաեւ հասարակաց հիւանդանոցը , բանտը , գրքատունը և ուրիշ տեղուանք . ուսումնական շէնքերուն մէջ ալ անուանի է նաւուղղութեան դպրոցը , ու աստղաբաշխական դիտարանը : Բազմաթիւ գործարաններուն մէջ ամէնէն երեւելիները շաքար զտելու գործարաններն են , և ոմանք կը պատմեն զարմանալով՝ թէ միայն Համպուրկ քաղաքին մէջ տասը միլիոն լիպրէ շաքար ու խահվէ կերթայ ամէն տարի : Այս քաղաքը թէպէտ զօրաւոր թումբերով պաշտպանուած է Ալպա գետին դէմ , բայց երբեմն մեծամեծ ֆրանսեր կը քաշէ աս գետէն , ու շատ տներ կը քանդուին : Այլ սակայն անցեալ տարի մայիսի 3ին պատահած մեծ կրակին ֆրանսերը չափէ դուրս եղան . վասն զի գրեթէ երկու օր երկու գիշեր՝ այրեցաւ քաղաքը . 1500 տնէն աւելի մոխիր դարձաւ , 720էն աւելի ալ քանդուեցաւ . ասոնց հետ նաեւ եկեղեցիներ ու երեւելի շէնքեր . բոլոր կրակին ֆրանսը 200 միլիոն ֆլանքէն աւելի կը հասնեն :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Թիւ Ինչոյէ պէտք է անցնել ժամանակը :

ԱԼԳԱՆ ԴԱՏԻՆ ԲՈՐ ժամանակը շուտ կանցնի , կըսէ Սենեկա , բայց չենք գիտեր թէ ինչ բանի գործածենք ան քիչ ժամանակը : Սեր կեանքը կան-

ցընենք կամամենեւին բան մը չընելով, կամ մեր պարտքին դէմ գործքեր ընելով. միշտ կըխօսինք մեր օրերուն կարճութեանը վրայ, և անանկ կապրինք որ կարծես թէ կեանքերնիս լմննալիք չունի:

Եւ դիտեցի, կըսէ, հիմակուան իմաստուն մը, մարդկային մտաց հակասութիւնը աս բանիս մէջ: Ասան զի թէպէտ ընդհանրապէս կըցաւինք կեանքին կարճութեանը վրայ, բայց կըփափաքինք որ շուտով անոր ամէն մէկ մասին վերջը տեսնենք: Տղան կուզէ շուտով մեծնալ, ետքը գործքի մէջ մտնալ, հարստութիւն գիշել, պատուոյ հասնիլ. մեծը կըփափաքի որ տարիները օրի պէս անցնին, ետքը քաջուի հանգչելու համար: Եւ անկով թէպէտ կըճանչնանք կեանքին կարճը լալը, բայց ամէն տարուան շրջանը մեզի երկայն և տաղտկալի կերեւնայ: Եւ անոր կընմանի որ մէկը ուզէ կանգունին երկայնութիւնը մեծցընել, իսկ մէջի բաժանմունքները դարձեալ 12 պահելով պզտիկցընել, որ անկարելի է:

Աշխատուն՝ բաղդաւոր կըսէ. պէր ինքզինքը թէ որ իրեն շահու դրած ստակին ատենէն ինչուան շահ առնելու ատենը մէկ վայրկեանի պէս անցնէր: Խորագէտը իր կեանքին իրեք տարին սիրով կուտար՝ թէ որ մէկ օրուան մէջ կարենար անանկ գործքեր ընել, ինչ որ պիտի ընէր իրեք տարուան մէջ: Հիւանդը գոհ կըլլար՝ թէ որ ձմեռները մէկ վայրկեանի պէս անցնէին, և շուտ շուտ գարունները դառնային գային: Աւտի որչափ ալ շուտ անցնի ժամանակը, մենք աւելի ուրախ կըլլայինք շատ պարագաներու մէջ՝ թէ որ աւելի շուտ շուտ անցնէր:

() րուան մէջ այնչափ աւելորդ ժամեր ունինք որ կըճանձրանանք, և շատ անգամ կըփափաքինք որ օրերը՝ տարիները մէկէն անցնին: Եւ լալիքը

մեզի իբրեւ մէկ հեռաւոր գաւառ մը կերեւնայ, որուն երթալու հասնելու համար մէջտեղը մեծամեծ անապատներ կան, ուսկից կուզենք շուտով մը անցնիլ՝ որպէս զի հասնինք ան տեղը որ կըկարծենք թէ պիտի հանգչինք:

Շատ մարդու կեանքը քսան կտոր կըբաժնուի. ասոնցմէ տասնըինը կըտորը պարապ ժամանակներ են, որոնց մէջ ոչ կըհանգչին և ոչ ալ գործքի մը հետ կըլլան: Զեմ ըսեր ան մարդիկներուն համար որ բանի գործի տէր են. այլ միայն պարապ կեցող ու զուարճութեան ետեւէ եղողներուն: Եւսնք ինչ պէտք է ընեն որ ան պարապ ժամանակներուն մէջ չճանձրանան: Դամանակ անցընելու համար եղած գործքերուն մէջ առջինն է առաքինութեան գործքեր ընել: Իսկ որ առնենք միայն ան առաքինութիւնները որ ընկերութեան մէջ հարկաւոր կըլլան, աշխոյժ մարդու մը այնչափ աշխատելու գործք կըբացուի, որչափ որ առուտուրի զբաղած մարդ մը կաշխատի: () ր չանցնիր որ դիպուած մը չհանդիպի տգէտին բան մը սորվեցընելու, աղքատին օգնելու, սգաւորին խորհուրդ տալու և միւր թարեւու: Երբեմն պէտք կըլլայ արդարութիւն ընելով իրաւունք տալ արժանաւոր մարդուն. նախանձոտները հանդարտեցընել, բարկացողներուն կիրքը իջեցընել, անկարգները զղջումի բերել: Եւ պարտքերը անանկ բնական են որ կատարողներուն սրտին մեծ զուարճութիւն ալ կըպատճառեն: Արիշ տեսակ առաքինութիւն մըն ալ կայ որ մարդս առանձին գտնուած ատենը կընայ ընել. քի ան պարտքը որ կըստիպէ արարածները իրենց արարչին հետ խօսելու: Մարդս որչափ ատեն որ Եստուծոյ առջեւ կըկենայ, միշտ գոհ և ուրախ սիրտ կուենայ, և նոյն ատենը միւր թարուած կըհանգչի՝ մտածելով թէ սիրելի բարեկամին հետ կըկենցաղի. ժամանակը այնպիսույն երկայն չերենար, և անկարելի է որ ինքզինքը մի-

նակ կարծէ : Սարգկանց ընկերու-
թիւնը թողածին պէս՝ սիրտը ուրա-
խութեամբ կըլեցուի, եւանդը կը-
վառի, յոյսը կըսաստկանայ, և կը-
ճանչնայ որ Մտուած զինքը միշտ
կըպաշտպանէ, և բոլոր իր սրտին
ցաւերը կըբանայ Մտուածոյ առջև
ինչպէս մէկ որդի մը իր հօրը :

Արկորդ տեսակ գործքն է ժամա-
նակ անցընելու համար՝ անմեղ զուար-
ճութեանց հետ զբաղիլ : Թէպէտ
և կերեւնայ որ վայելուչ բան չէ մէկ
խելքով ստեղծուածի մը անանկ բա-
ներով զուարճանալ, որոնց աղէկու-
թիւնը շատ շատ ան է՝ որ գէշ և
փասակար չեն : Սարգ կըտարակուսի
թէ խաղի թուղթն ալ աս տեսակ
զուարճութեանց կարգը սեպէ՞ թէ
չէ . բայց քիչ մը խելքէ դուրս բան
կերեւնայ որ խելացի մարդիկ օրը տա-
սուերկու ժամ անցընեն մէկ տրցակ՝
խաղի թուղթը խառնելով ու խառ-
նելով, և որոշած թիւերուն լցուիլը
ուստճառ բերելով՝ իրարու ձեռքէն
ստակ առնելը իրաւունք և զուարճու-
թիւն սեպել, և ան պատկերներուն
վրայ մտածել ցաւելով կի՞ խնտալով :

Ի՞նչ է աս տեսակ մարդիկները
կենաց կարճութեանը վրայ դանգա-
տելու իրաւունք ունին : Թաւերա-
կան խաղերն ալ աս տեսակ զուար-
ճութեան, մանաւանդ թէ խրա-
տի նիւթ ալ կըլային՝ թէ որ ինչ
կարգով ինչ և վախճանով հնարուած
են՝ նոյն զգուշութիւն կատարուէին :

Բայց մարդս ամէն բանէն աւելի
կըզուարճանայ ճշմարիտ հաւատա-
րիմ բարեկամի մը հետ խօսելու ա-
տեն : Եւաքինի և խոհեմ բարեկամ
ունենալուն նման երջանկութիւն չկայ
աշխարհքիս մէջ : Եւոր ընկերութիւն
միտք կըբանայ, կըմխիթարէ, նոր
խորհուրդներ միտք կըձգէ, առա-
քինութեան սէրը կըվառէ սրտիդ
մէջ, բարի մտածմունքներով կըզար-
դարէ միտքդ, կիրքերդ կըհանդար-

տեցնէ, և աւելորդ կարծուած ժա-
մանակները օգտակար կընէ քեզի :
Եսանկ ճշմարիտ բարեկամի մը հետ
վարուելէն ետքը պէտք է նաև ընկե-
րութիւն ընել անոնց հետ որ կրնան
կըթել զմեզ և զուարճացնել . աս
երկուքը՝ կըթուլին ու զուարճուիլը
գրեթէ միշտ մէկտեղ կըգտնուին :

Ուրիշ շատ տեսակ ատեն անցընե-
լու հարկաւոր բաներ ալ կան որ պէտք
էր աւելի շատցնել՝ թէ որ կարելի
ըլլար հարկաւոր եղած ատենը գոր-
ծածել տալ, քան թէ պարապ կեանք
անցընել և յանկարծ միտքը ընկած
կիրքերուն հետեւիլ : Եկն որերաժը-
տութեան, պատկերահանութեան կամ
ճարտարապետութեան սէր ունի,
կարծես թէ մէկ զգայարանք մըն ալ
ունի ուրիշ մարդիկներէն աւելի . ա-
նով երբեմն կըզուարճանայ, կըզբա-
ղի : Եւաղիկ հոգալ, ծառ տնկել,
պարտէզ զարդարել, ու երկրագոր-
ծութեան արհեստի ետեւէ ըլլալը թէ-
պէտեւ հարուստներուն աւելորդ բան
մը կերեւնայ, բայց ասոնք ատենը
անմեղութեան անցընելու մեծ նիւթ-
են, և շատ հարկաւոր ու զուարճալի
անոնց որ աս բաներուս ետեւէ կըլ-
լան : Եւ տեսակ զուարճութիւններուն
մէջ ամէնէն աղէկն է օգտակար գըր-
քեր կարգալ, ուսման հետ ըլլալ, և
նոր գիտելիքներ միտք առնել . ասոնց
մով մարդուս կեանքը կերկրնայ :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐ

Եւթ կարծեաց անթափանչութեան հայոց 1 :

ՀՅՈԹԱՐԱՓՈՅԹՍ այս և ընթացող գումարումն վսե-
մական կաճառոյս՝ կիրս ներհակակիրս յիս զար-
թուցանէ, զվարանս ասեմ և զբաշտելութիւն .
վարանս, զի որ ի համբէն ժողովս հայկազնեայց
ընդ առաջինսն է իմաստութեամբ, ահա զինանի
յունկնդրութիւն նուաստիս բանասացութեան .
և բաշտելոս, զի զորմէ բուռն հարեայս է ճառել
զնորին զարդիւնսն ի ձեզ ճշգրտիւ նկատեալ տե-
սանեմ . որպէս զի եթէ և խուս ինչ կայծակն
յանսորութենէ իմաստիցս ընդոստուցեալ ի ձերդ
խառնեացի խարոյկ անշնանելի, ձեզ փառք յա-